

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
ACADEMIA DE POLIȚIE „Alexandru Ioan Cuza”
ȘCOALA DOCTORALĂ „Ordine publică și siguranță națională”**

**Doctorand
DUSCIUC CORNELIA MĂDĂLINA**

TEZĂ DE DOCTORAT

**Tema:
ANALIZA INVESTIGATIVĂ PRIN TEHNICILE
PROFILING ÎN CONTEXTUL CERCETĂRII
CRIMINALITĂȚII JUDICIARE**

- Rezumat -

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:
PROF.UNIV.DR.
ROBERT MORAR**

**Teză elaborată în vederea obținerii titlului de DOCTOR
în “Ordine publică și siguranță națională”**

**BUCUREȘTI
2017**

CUPRINS

INTRODUCERE	3
STADIUL ACTUAL AL CUNOAȘTERII TEMEI.....	11
CAPITOLUL I.....	Error! Bookmark not defined.
ANALIZA PRINCIPALELOR TIPOLOGII DE CRIMINALITATE JUDICIARĂ	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
1.1. Aspecte introductive privind criminalitatea judiciară în contextul general al criminalității.....	Error! Bookmark not defined.
1.2. Principalele tipologii și forme de manifestare ale criminalității judiciare.....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
1.2.1. Omuciderile	Error! Bookmark not defined.
1.2.2. Agresiunile sexuale	Error! Bookmark not defined.
1.2.3. Tâlhăriile și jafurile bancare	Error! Bookmark not defined.
1.3. Particularități ale infracțiunilor comise în serie	Error! Bookmark not defined.
1.4. Considerații parțiale	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL II.....	Error! Bookmark not defined.
ASPECTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE PRIVIND ANALIZA INVESTIGATIVĂ PRIN INTERMEDIUL TEHNICILOR PROFILING	Error! Bookmark not defined.
2.1. Considerații preliminare privind cauzele penale cu autori neidentificați. Premisele analizei comportamentale judiciare	Error! Bookmark not defined.
2.2. Locul și rolul modului de operare în analiza investigativă și realizarea profilului infracțional	Error! Bookmark not defined.
2.3. Analiza investigativă a „semnăturii” comportamentale a autorilor de infracțiuni. Error! Bookmark not defined.	
Bookmark not defined.	
2.4. Metodele de realizare a profilului infracțional	Error! Bookmark not defined.
2.4.1. Metodele logice inductive și deductive	Error! Bookmark not defined.
2.4.2. Psihologia investigativă.....	Error! Bookmark not defined.
2.4.3. Metoda profiling-ului geografic (geo-profiling).....	Error! Bookmark not defined.
2.5. Metodologia conexării infracțiunilor comise în serie	Error! Bookmark not defined.
2.6. Validitatea profilului infracțional	Error! Bookmark not defined.

2.7. Concluzii parțiale.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL III	Error! Bookmark not defined.
EXPERIENȚA COMPARATIVĂ A AGENȚIILOR DE APLICARE A LEGII ÎN MATERIA ANALIZEI COMPORTAMENTALE	Error! Bookmark not defined.
3.1. Sistemul nord-american de realizare a analizei investigative	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.1.1. Modelul FBI. Evoluția tehnicii de la criminal profiling la analiza investigativă infracțională.....	Error! Bookmark not defined.
3.1.2. Sistemul canadian	Error! Bookmark not defined.
3.2. Modele europene de realizare a analizei prin tehnicile profiling	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.2.1. Modelul britanic	Error! Bookmark not defined.
3.2.2. Sistemul german.....	Error! Bookmark not defined.
3.2.3. Sistemul belgian.....	Error! Bookmark not defined.
3.2.4. Sistemul italian	Error! Bookmark not defined.
3.2.5. Sistemul francez	Error! Bookmark not defined.
3.2.6. Sistemul românesc	Error! Bookmark not defined.
3.3. Concluzii parțiale.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV	Error! Bookmark not defined.
STUDIU EMPIRIC PRIVIND GRADUL DE CUNOAȘTERE ȘI PERCEPȚIA TEHNICILOR PROFILING ÎN RÂNDUL PERSONALULUI POLIȚIEI JUDICIARE	Error!
Bookmark not defined.	
4.1. Obiectivele cercetării	Error! Bookmark not defined.
4.2. Ipotezele cercetării	Error! Bookmark not defined.
4.3. Lotul de subiecți.....	Error! Bookmark not defined.
4.4. Metode și tehnici utilizate.....	Error! Bookmark not defined.
4.5. Analiza și interpretarea rezultatelor	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL V	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII FINALE ȘI PROPUNERI.....	21
5.1. Concluziile finale ale cercetării	21

5.2. Propuneri privind eficientizarea sistemului analizei investigative prin tehnicile profiling	25
ANEXĂ	29
BIBLIOGRAFIE.....	30

INTRODUCERE

Una dintre principalele amenințări la adresa securității în general și a persoanelor și bunurilor în special, o constituie faptele antisociale cu caracter penal, denumite generic infracțiuni. Prin pericolul social pe care îl prezintă, valorile afectate și prejudiciul produs, infracționalitatea generează o stare acută și permanentă de îngrijorare cu privire la sentimentul de siguranță.

În fața riscurilor și amenințărilor cu componentă infracțională, sunt chemate să răspundă agențiile de aplicare a legii, organele specializate în activitatea judiciară, organele de ordine și siguranță publică, serviciile cu atribuții informative, toate acestea alcătuind sistemul de luptă al statului împotriva fenomenului criminalității. Componenta reactivă a intervenției instituțiilor statului trebuie susținută de cea proactivă, ce întregeste sistemul de consolidare și protecție împotriva riscurilor și amenințărilor cu potențial infracțional.

Pe lângă componenta operativă a luptei împotriva criminalității, *în vederea cunoașterii, anticipării și prevenirii fenomenului infracțional, cercetarea științifică trebuie să joace un rol primordial.* În pofida faptului că în țara noastră există numeroase inițiative în domeniul judiciar și academic privind analiza fenomenului infracțional, încă este nevoie de mai multă implicare din partea organelor statului dar și a societății civile prin crearea de proiecte și programe comune de cercetare, prevenire și cunoaștere a criminalității. Statisticile și evidențele operative ale instituțiilor din domeniul judiciar nu sunt corelate și au un

rol mai mult formal, neconstituindu-se în instrumente integrate de prevenire și combatere a criminalității și care să contribuie la anticiparea fenomenului infracțional.

Criminalitatea este studiată și analizată din perspectivă juridică, sociologică, criminologică, psihologică, medicală, economică etc., având drept obiect de studiu atât infracțiunea (fapta în sine) cât și principalii subiecți implicați în acest proces (cei doi actori – autorul și victima), în ipoteza existenței infracțiunilor cu victime. De la început, menționăm că, în ansamblul său, criminalitatea (ca sumă a infracțiunilor) este structurată și clasificată în funcție de formele sale de manifestare și tipologii, identificându-se astfel *criminalitatea de drept comun (criminalitatea judiciară), criminalitatea itinerantă, criminalitatea transfrontalieră, criminalitatea gravă, criminalitatea organizată, criminalitatea economico-financiară etc.* Aceste tipologii infracționale sunt interconectate între ele, existând autori de infracțiuni care comit fapte penale diverse, delimitarea tipologiilor având printre altele și rolul de specializare a agențiilor de aplicare a legii și de cunoaștere și analiză a fenomenului infracțional. Globalizarea criminalității a condus la o specializare a autorilor de fapte penale, dar și la o consolidare a procesului de cooperare judiciară și polițienească a agențiilor de aplicare a legii chemate să lupte împotriva fenomenului infracțional. Cooperarea judiciară și polițienească se realizează atât în domeniul operativ, dar și pe componenta dezvoltării și perfecționării metodelor de formare a personalului agențiilor de aplicare a legii, diseminarea și schimbul de date și informații cu caracter infracțional etc.

*În economia prezentei cercetări, am optat pentru studiul uneia dintre categoriile particulare de criminalitate, respectiv **criminalitatea judiciară**, prin analiza modului în care tehnicile de analiză investigativă comportamentală în general și tehnicile profiling în special, pot contribui la eficientizarea procesului de investigare și cercetare penală a infracțiunilor din această categorie. Pentru cunoașterea ariei de studiu, menționăm că, în categoria criminalității judiciare, intră în principal faptele penale comise împotriva persoanelor și a patrimoniului,*

putându-se exemplifica criminalitatea de mare violență (infracțiunile de omor, crimele și delictele violente, tentativele de omor, infracțiunile privitoare la viața sexuală, jafurile armate, lovirile și vătămrile corporale produse persoanelor, tâlhăriile etc.), infracțiunile de furt din locuințe, societăți comerciale, înșelăciunile, furtul și traficul cu obiecte de patrimoniu cultural-național etc. Așa cum vom observa pe parcursul cercetării, analiza investigativă comportamentală, prin intermediul tehnicilor și instrumentelor sale de lucru, își găsește aplicabilitatea cu predilecție în cazul infracțiunilor contra persoanelor, fără a exclude însă total ipoteza unor infracțiuni contra patrimoniului ce ar putea fi documentate prin intermediul tehnicilor amintite.

Criminalitatea judiciară gravă comisă cu violență constituie una dintre cele mai serioase atingeri aduse valorilor sociale protejate de lege, respectiv viața, integritatea corporală, libertatea vieții sexuale etc. În plan concret, această formă de criminalitate cuprinde infracțiunile de omor, viol, sechestrări de persoane, lipsire de libertate etc.

În fața dinamicii și complexității fenomenului criminalității, precum și datorită specializării și profesionalizării autorilor de infracțiuni, agențiile de aplicare a legii au fost nevoite să își adapteze și consolideze metodele investigative și de cercetare, menite să asigure punerea la dispoziție a unui arsenal de instrumente juridice, operaționale și de suport în lupta împotriva criminalității. *Pe lângă activitățile informative, investigative, criminalistice, de cercetare și cooperare în investigarea criminalității, agențiile de aplicare a legii au implementat metode suport de genul analizei de risc, analizei informațiilor sau analizei comportamentale cu rol investigativ.*

Investigația judiciară a infracțiunilor constituie apanajul exclusiv al agențiilor de aplicare a legii (organe specializate ale statului în activitatea judiciară – de regulă procurori și polițiști judiciari). Fiind confruntate cu o paletă extrem de largă de fapte penale ce aduc atingere unor valori protejate de lege, agențiile de aplicare a legii din întreaga lume și-au constituit structuri (unități) specializate de investigare a infracțiunilor, pe domenii de competență – infracțiuni

din sfera criminalității judiciare, economico-financiare, criminalității grave și organizate etc.

Prin investigație judiciară înțelegem în sens larg activitățile desfășurate de către organele specializate ale statului în domeniul judiciar, menite să asigure stabilirea adevărului în cauzele penale (infracționale) care să conducă la identificarea victimei, a autorului faptei, recuperarea prejudiciului și luarea tuturor măsurilor legale în scopul înlăptuirii justiției.

În cadrul investigației judiciare, din momentul sesizării unei fapte penale, personalul agențiilor de aplicare a legii desfășoară o gamă diversă de activități, cuprinzând activități de culegere, analiză și valorificare de date și informații, administrarea probatoriului și efectuarea cercetării penale, exploatarea metodelor și tehnicilor de identificare și cercetare criminalistică etc.

Una dintre componentele esențiale în cadrul investigației judiciare (în special pe componenta criminalității judiciare) o reprezintă inclusiv interpretarea și evaluarea comportamentelor umane, din perspectiva psiho-criminologică, respectiv **analiza comportamentului uman în procesul judiciar**.

Pentru o atentă cunoaștere și delimitare a obiectului studiului științific, se impune a preciza că *analiza investigativă comportamentală nu se limitează la analiza psihologică a comportamentului infracțional prin intermediul tehnicilor profiling¹*, așa cum este cunoscută această activitate în mediul profesioniștilor judiciari și al experților în analiză comportamentală. Dezvoltat inițial la nivel internațional în urmă cu aproximativ cinci decenii de către Unitatea de Analiză Comportamentală din cadrul Biroului Federal de Investigații (FBI) din SUA, profiling-ul s-a dovedit în timp a fi un instrument util și oportun în cazul investigării criminalității de mare violență împotriva persoanei, oferind anchetatorilor posibilitatea de a cunoaște și aspectele de ordin psihologic,

¹ Atunci când toate celelalte metode investigative utilizate într-un caz nu au condus la identificarea prezumtivului autor, există posibilitatea utilizării tehnicilor de analiză investigativă infracțională sau analiză comportamentală. Inițial, din categoria tehnicilor de analiză comportamentală care și-ar putea dovedi utilitatea în investigarea unui caz, analiza comportamentului infracțional este o măsură ce contribuie la identificarea posibilelor trăsături de personalitate ale autorului. Însă, în afara acestui tip de analiză, punerea la dispoziția anchetatorilor a unor strategii de investigare menite să ajute la restrângerea cercului de prezumtivi autori și identificarea acestora sunt instrumente eficiente de lucru.

patologic, comportamental ce privesc autorul unei infracțiuni. Odată cu evoluția în timp a conceptelor, metodelor și tehnicilor de analiză comportamentală, acestea s-au diversificat, fiind puse la dispoziția investigatorilor și alte instrumente suport precum tactici specifice de interogatoriu, de gestionare a situațiilor de criză, de relaționare cu mass-media, de anticipare a fenomenului infracțional etc.

Studiul științific pe care l-am realizat a evidențiat că *nu există o definiție unanim acceptată sau atotcuprinzătoare a tehnicilor de analiză investigativă sau analiză comportamentală judiciară*. Din perspectivă operațională, analiza investigativă este un proces de analiză a situației de fapt dintr-un caz și interpretarea interacțiunii dintre victime și autori așa cum au fost manifestate la locul faptei.

Gradul de interes la nivel internațional a înregistrat un vârf de căutare pe Internet în luna mai 2012, în prezent având un grad de interes 29/100, principalele zone de interes în funcție de regiune fiind SUA (100/100) și Marea Britanie (74/100), acest aspect fiind în opinia noastră în strânsă legătură cu faptul că agențiile de aplicare a legii din cele două regiuni sunt printre „pionierii” tehnicii criminal profiling la nivel internațional.

Pentru o mai corectă înțelegere a conceptelor și formelor de realizare a analizei investigative comportamentale în domeniul judiciar, am optat pentru delimitarea celor două mari domenii de studiu, în acord cu relevanța lor practică:

a) EVALUAREA PERSONALITĂȚII CRIMINALE – prin care înțelegem identificarea și stabilirea trăsăturilor de personalitate ale autorilor de infracțiuni deja cunoscuți de către personalul agențiilor de aplicare a legii. În această categorie includem autorii de infracțiuni ce alcătuiesc populația penitenciară, persoanele eliberate din penitenciar și care au executat pedepse privative de libertate pentru comiterea de infracțiuni judiciare, suspecții din diferite cauze judiciare penale etc. Identificarea și cunoașterea acestor persoane contribuie la stabilirea de tipologii generale și specifice infracționale .

În general, evaluarea personalității criminale constituie obiect de studiu al criminologiei, psihologiei judiciare, psihiatriei etc. În economia generală a acestei cercetări științifice, referirile cu privire la această modalitate concretă de evaluare a personalității criminale vor fi făcute prin raportare la conexiunile sale cu analiza comportamentului infracțional prin tehnicile profiling. *De aceea, evaluarea personalității criminale prin metodele și tehnicile de cercetare specifice criminologiei (observația, anamneza, ancheta pe bază de chestionar și interviul) nu constituie obiectul principal de analiză în cuprinsul tezei, subiectul fiind însă corelat cu datele și informațiile reieșite din studiul analizei comportamentale prin tehnicile profiling.*

În privința metodelor și tehnicilor de analiză a comportamentului uman, prezintă importanță identificarea și corelarea acestora din perspectiva disciplinelor de studiu, plecând de la premisa existenței mai multor metode și tehnici.

Astfel, în psihologie sunt cunoscute ca metode de evaluare și analiză comportamentală, următoarele: *observația, autoobservația, experimentul de laborator, experimentul de teren, metoda biografică, interviul, metoda testelor etc.* Criminologia folosește ca metode ale cercetării *observația, convorbirea, metoda biografică (anamneza), experimentul, metoda clinică și testele.*

b) ANALIZA COMPORTAMENTULUI INFRAȚIONAL (MANIFESTAT DE UN AUTOR NECUNOSCUȚ LA SCENA INFRAȚIUNII-CÂMPUL FAPTEI) – cea de-a doua modalitate de aplicare a tehnicilor de analiză comportamentală, care presupune aplicarea principalelor teorii, paradigme, metode și tehnici de analiză și evaluare a comportamentului uman în cazul unor infracțiuni judiciare în care autorul faptei nu a fost și nu este încă identificat de către agențiile de aplicare a legii.

Achiesăm la opinia specialiștilor² în domeniu conform căroră “...*analiza comportamentală și profiling-ul nu înlocuiesc procedurile investigative, nu rezolvă cazul în mod similar și nu pot emite raționamente asupra unui caz în care*

² V. Vasile, *Pionierat în Poliția Română. Analiză comportamentală și profiling*, în Revista Română de Criminalistică nr. 1/2015.

datele sunt inexistente. De aceea, analiza comportamentală și profiling-ul sunt doar unelte în trusa de scule a investigatorilor... ”. Aceste afirmații nu fac altceva decât să întărească ideea conform căreia profiling-ul nu este un instrument miraculos care oferă 100% rețeta succesului identificării autorilor de infracțiuni, ci este doar un instrument investigativ cu valoare de orientare și direcționare a investigațiilor criminale, situat în „arsenalul de luptă” al investigatorilor.

Pornind de la ipoteza generală de lucru (analiza investigativă prin tehnicile profiling în contextul cercetării criminalității judiciare), principalul scop al cercetării doctorale este reprezentat de dezvoltarea nivelului cunoașterii în materia analizei comportamentale prin tehnicile profiling, precum și a modului în care acestea pot contribui la consolidarea capacității și abilităților investigative ale personalului agențiilor de aplicare a legii.

Din cele de mai sus, derivă și *obiectivele specifice ale cercetării*, acestea fiind următoarele:

- ✓ Cunoașterea aspectelor generale privind criminalitatea judiciară în contextul actual;
- ✓ Cunoașterea cadrului general al metodelor de analiză investigativă comportamentală;
- ✓ Analiza locului și rolului tehnicilor profiling în contextul investigării criminalității judiciare;
- ✓ Cunoașterea aspectelor privind „semnătura” comportamentală a autorilor de infracțiuni judiciare și conexarea infracțiunilor comise în serie;
- ✓ Aplicarea concretă a tehnicilor profiling la cazurile de criminalitate judiciară;
- ✓ Identificarea limitelor și vulnerabilităților tehnicilor profiling.

Ipotezele de la care am plecat în contextul cercetării științifice realizate sunt următoarele:

a) Analiza investigativă comportamentală este un instrument insuficient utilizat și cunoscut în practica judiciară de către specialiștii din cadrul poliției judiciare, fiind necesară creșterea gradului de cunoaștere în rândul practicienilor.

b) Analiza investigativă comportamentală poate conduce la eficientizarea soluționării cauzelor penale complexe, în special a celor cu autori neidentificați (AN).

c) Analiza investigativă comportamentală necesită realizarea unei metodologii clare care să îmbine evaluarea personalității criminale cu analiza comportamentului infracțional în câmpul faptei.

d) Analiza investigativă prin tehnicile profiling se poate realiza numai în condițiile existenței unei structuri specializate de analiză comportamentală, care să fie alcătuită din specialiști operativi (polițiști judiciari) și experți în științe comportamentale (psihologi, sociologi etc.).

e) Este necesară consolidarea și extinderea specializării „Analiză comportamentală” la nivelul Poliției Române, atât prin crearea de noi structuri regionale, cât și prin perfecționarea pregătirii profesionale a practicienilor.

e) Inexistența unor dovezi ale verificării validității profilului infracțional și al corelării cu datele rezultate în urma identificării autorilor infracțiunilor.

Metodologia de cercetare a presupus utilizarea unei complexități de metode și tehnici, bazate atât pe studiul bibliografic, dar și empiric, având drept scop testarea și validarea principalelor ipoteze ale cercetării. Metodele și tehnicile de cercetare utilizate în cadrul tezei sunt cele generale, dar și specifice domeniului științelor sociale. Se impune a se menționa faptul că, interdisciplinaritatea temei a făcut necesar apelul la metodele și tehnicile generale și specifice ale cercetării din zona științelor sociale, astfel:

a) *Analiza documentară (bibliografică)*, realizată prin studierea monografiilor, studiilor, analizelor și cercetărilor specifice temei de cercetare. Aceste resurse documentare sunt amintite parțial în secțiunea dedicată stadiului actual al cunoașterii în materie și enumerate în întregime în bibliografia tezei.

b) *Cercetarea empirică, pe bază de chestionar*, menită să sondeze „pe viu” realitatea existentă în domeniul supus cercetării, dar și să testeze validitatea datelor rezultate în urma analizei documentare. În acest scop, am elaborat un chestionar de opinie având drept scop înregistrarea opiniei lucrătorilor de poliție judiciară cu privire la metodele de investigare a criminalității judiciare, din perspectiva tehnicilor de analiză investigativă comportamentală. Chestionarul a fost structurat în trei părți – aspectele generale privind investigarea infracțiunilor judiciare cu autori neidentificați, gradul de cunoaștere a tehnicilor de analiză investigativă comportamentală, locul și rolul acestor tehnici.

c) *Studiul de caz*, bazat pe analiza unor cazuri judiciare reale din practica judiciară națională și internațională.

d) *Analiza comparativă* a principalelor sisteme naționale ale agențiilor de aplicare a legii din diferite state care au implementat în ultimele decenii tehnicile de analiză comportamentală.

e) *Utilizarea metodelor și argumentelor logice* – deducția și inducția, menite să asigure cadrul propice argumentării proceselor ce stau la baza analizei comportamentului infracțional.

STADIUL ACTUAL AL CUNOAȘTERII TEMEI

În ultimele decenii, agențiile de aplicare a legii din majoritatea statelor democratice și-au adaptat metodele și tehnicile investigative, prin introducerea unor metode noi de analiză a infracțiunilor cu care s-au confruntat, menite să asigure o abordare preventivă, predictivă și de anticipare a actelor infracționale. Astfel, au fost dezvoltate metode analitice de elaborare a ipotezelor de lucru, de reconstituire a modului de operare și de derulare a faptelor, stabilirea posibilelor conexiuni între fapte și autori, înțelegerea modului de funcționare a grupărilor infracționale etc. Astfel, putem aprecia că **analiza infracțiunilor este un termen generic care grupează mai multe aspecte ale investigației judiciare**. De asemenea, au fost dezvoltate tehnici complexe de analiză a informațiilor cu componentă infracțională, atât la nivel operațional cât și strategic, susținute de

soft-uri performante ce stau la baza elaborării de hărți, grafice și alte modalități de redare a activităților infracționale într-un format ușor de înțeles și de valorificat de către beneficiari (organele de urmărire penală și ofițerii de caz).

În prezent, analiza reprezintă o colecție de tehnici demonstrate care sunt aplicate diferitelor fapte cu potențial criminogen. Un produs analitic de succes va combina în mod ideal aceste tehnici pentru a oferi un rezumat clar al datelor, din care se vor trage concluzii și pot fi formulate recomandări în legătură cu efectuarea unor acțiuni.

Spre exemplu, analiza tactică este solicitată pentru acțiune imediată. Analiza strategică se referă la soluții pe termen lung. Analiza probatorie ajută la pregătirea dovezilor pentru o urmărire penală eficientă. Evident, agențiile de aplicare a legii au nevoie de toate aceste forme ale analizei. Analiza poate fi aplicată aproape la fiecare tip de investigație – de la omor, jafuri bancare, infracțiuni stradale, trafic de droguri până la infracțiuni economice, corupție etc.

Problematica analizei comportamentale judiciare constituie obiect de studiu al științelor comportamentale, în special al psihologiei judiciare, criminologiei, victimologiei, sociologiei etc. Realizarea unor studii, analize și cercetări în această zonă a constituit un subiect de interes atât pentru comunitatea academică, dar și pentru personalul agențiilor de aplicare a legii din diferite state, direct interesați să cunoască principalele aspecte de ordin psihocomportamental menite să faciliteze investigația judiciară și să anticipeze aspectele criminogene.

O lungă perioadă de timp, analiza comportamentală judiciară (inclusiv bazată pe tehnicile profiling) s-a confundat cu istoria științei criminologiei, fiind parte a obiectului său de studiu. Ulterior însă, ea și-a câștigat statutul de proces distinct, bazat atât pe experiența practicienilor în domeniul investigațiilor criminale, dar și pe studiile și cercetările empirice din domenii interdisciplinare precum criminologie, psihologie, sociologie, psihiatrie, medicină legală și criminalistică.

În sens larg, analiza comportamentală judiciară poate fi înțeleasă ca o formă particulară de analiză a infracțiunilor, existând unele elemente comune

(culegerea datelor, emiterea de ipoteze, utilizarea de soft-uri analitice etc.) ale procesului analitic.

Determinarea resorturilor de ordin intern/subiectiv/psihologic ce stau la baza comiterii infracțiunilor este o activitate complexă dar și complicată în același timp. Comportamentul uman constituie obiect de studiu atât al științelor comportamentale, dar și al medicinei. Elementul principal de dezbatere și analiză din această perspectivă îl constituie stabilirea raportului ereditate (înnăscut) – mediu (dobândit) în privința analizei comportamentului uman. Dacă din perspectiva științelor comportamentale, factorii de mediu joacă un rol primordial în deprinderea și fixarea unor comportamente, discipline precum genetica sau psihiatria conferă alte conotații și etiologii ale conduitei umane (posibil generate de factorii ereditari, gene, dereglări biochimice, boli psihice etc.).

Deși nu este o tehnică investigativă nouă, ea fiind utilizată pentru prima oară la începutul anilor 1970 de către experții FBI, profiling-ul constituie în ultima perioadă de timp subiect de studiu în contextul testării validității și acurateței datelor și informațiilor rezultate din această tehnică, al posibilei sale integrări în probatoriul judiciar, existând o serie de divergențe de opinii cu privire la fundamentul său științific sau la personalul apt să efectueze studii și cercetări în această zonă, *dilema principală fiind reprezentată de găsirea răspunsului la următoarea întrebare:*

CINE AR TREBUI IMPLICAT ÎN ANALIZA COMPORTAMENTALĂ PRIN TEHNICILE PROFILING ?

1) Polițiștii practicieni în domeniul investigațiilor criminale care să dobândească expertiză în materia științelor comportamentale, sau

2) Psihologii sau sociologii cu expertiză vastă în domeniul științelor comportamentale, dar care au dezavantajul lipsei de experiență în înțelegerea practică a fenomenului infracțional.

Vom încerca să găsim răspunsul la această întrebare pe parcursul cercetării.

Conform rezultatelor unui studiu empiric recent³ realizat pe un eșantion de 40 de subiecți (foști agenți FBI, polițiști care au beneficiat de expertiza agenților FBI, analiști etc.), principala condiție necesară unui analist prin tehnici de profiling, o reprezintă *expertiza în investigarea judiciară a infracțiunilor comise cu violență*. Subiecții intervievați au mai menționat că cei ce realizează astfel de analize trebuie să aibă o pregătire profesională solidă în domenii precum criminalistică, psihologie, criminologie, sociologie, analiza declarațiilor, victimologie și tehnici de interogare. În aceeași ordine de idei, Roy Hazelwood, fost agent FBI în cadrul Unității de Analiză Comportamentală, a menționat că principala „probă de foc” pentru recrutarea analiștilor este *interviul*, menit să identifice persoane cu vocație, experiență de viață, inteligență practică, intuiție, abilitatea de a separa sentimentele personale cu privire la faptă, infractor și victimă, precum și gândirea analitică.

La nivel național, odată cu crearea structurii de Analiză comportamentală în cadrul Direcției de Investigații Criminale, din totalul posturilor existente (8), în perioada 2014-2015 erau ocupate jumătate, dintre care 3 cu polițiști judiciari și un psiholog. În anul 2014, din consultarea surselor deschise (pagina web a IGPR), a rezultat organizarea unui concurs de ocupare a unui post de ofițer specialist cu atribuții pe linie de psihologie, cu personal recrutat din sursă externă. Ulterior, în anul 2016, erau scoase la concurs 2 posturi de ofițer licențiat în psihologie la Direcția Investigații Criminale-Serviciul de Analiză Comportamentală. Condițiile de participare la concurs cuprindeau, printre altele, necesitatea deținerii unei diplome de licență în psihologie, precum și a atestatului de psiholog cu drept de liberă practică în specialitatea „psihologie aplicată în domeniul securității naționale” sau în specialitatea „psihologie clinică”.

Studiile și cercetările empirice realizate de-a lungul timpului în materia analizei comportamentului uman au avut drept obiect atât analiza comportamentului normal, dar și a celui patologic, a comportamentelor

³ J. Amber Scherer, John P. Jarvis, *Criminal Investigative Analysis: Skills, Expertise, and Training (Part Two of Four)*, 2014.

prosociale, dar și antisociale, încercând să deslușească cauzele și formele de manifestare ale conduitei (acțiunii) umane.

În cadrul investigației judiciare, necesitatea apelării la tehnicile analizei comportamentale a fost învederată de mult timp, cunoașterea și anticiparea fenomenului infracțional din perspectivă psihocomportamentală constituind preocupările agențiilor de aplicare a legii. Una dintre aceste tehnici este analiza comportamentală prin tehnicile de profilare a infractorului (profiling).

Una dintre principalele probleme ce nu a fost îndeajuns clarificată și delimitată de-a lungul timpului o constituie diferențierea dintre evaluarea personalității criminale și analiza comportamentului infracțional în câmpul faptei. Studiul documentar pe care l-am realizat a evidențiat unele confuzii și contradicții terminologice, ce generează obstacole operaționale dar și înțelegerea greșită a procesului de analiză investigativă comportamentală. De multe ori, este pus semnul egalității între evaluarea personalității criminale⁴ și analiza comportamentului infracțional în câmpul faptei, acestea constituind stricto sensu două procese distincte, și nu similare. Ambiguitatea este menținută de existența unor studii realizate de persoane din afara sistemului agențiilor de aplicare a legii, care, plecând de la lipsa înțelegerii mecanismelor investigative și judiciare, a anchetei penale, generează ipoteze de cercetare invalide ori care pornesc de la premise eronate. În țara noastră, preocupări privind studiul și analiza criminalității judiciare au constituit obiectul de studiu al criminologilor, dar și al practicienilor din cadrul poliției judiciare (a se vedea operele bazate pe cazuri reale din practica judiciară publicate de Dumitru Ceacanica, Traian Tandin, Ioan Sântea, Tudorel Butoi, Vasile Viorel etc.). De asemenea, analiza documentară efectuată a identificat diferite lucrări publicate în domeniul analizei comportamentale judiciare, precum compendiul „*Analiza comportamentală în procesul penal*”, coordonat de profesorul universitar psiholog criminalist Tudorel Butoi sau chiar preocupări la nivelul cercetării doctorale precum tezele de doctorat cu teme

⁴ În privința componentei evaluării personalității criminale, aceasta constituie obiect de studiu, așa cum am arătat anterior, al criminologiei și psihologiei judiciare.

„Utilizarea tehnicilor profiling în investigarea infracțiunii de viol” (autor Mateescu Teodora-Oana, teză susținută în anul 2012 la Universitatea București) și „Tehnica de criminal profiling în contextul acuzării actelor de crimă organizată” (autor Nistor-Lung Alexandra, teză susținută în anul 2015 la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”).

ANALIZA COMPORTAMENTALĂ PRIN TEHNICILE PROFILING

În scopul cunoașterii domeniului analizei comportamentale prin tehnicile profiling, considerăm necesară de la început definirea acestora, pornind de la constatarea existenței unei palete largi de definiții și interpretări, ce pot da naștere la ambiguități. Astfel, termenului de „profiling” i s-au conferit de-a lungul timpului mai multe semnificații, mai ales în contextul existenței unor sintagme precum „profilul psihologic”, „profilul comportamental”, „profilul psiho-comportamental”, „profilul personalității” etc.

Există **două mari orientări** privind metodologia de realizare a profilului:

- ✓ cea bazată pe metodele și tehnicile cercetării din zona științelor comportamentale;
- ✓ cea bazată pe practica judiciară a agențiilor de aplicare a legii, mai ales pornind de la bunele practici dezvoltate de către aceste agenții.

Din punct de vedere judiciar, în opinia unui autor (psiholog criminalist și criminolog)⁵, profiling-ul constituie:

- ✓ Tehnica judiciară care caută să ofere instituțiilor competente informații specifice care vor ajuta la concentrarea atenției asupra unor indivizi cu caracteristicile personalității asemănătoare cu cele ale altor infractori care au comis fapte similare;

⁵ Kocsis, Richard N., *Criminal profiling: principles and practice*, Humana Press Inc., 2006, pp. 1-2.

- ✓ Procesul de identificare a caracteristicilor personalității, tendințele comportamentale și variațiile demografice ale infractorului bazate pe caracteristicile infracțiunii;
- ✓ Procesul de identificare a trăsăturilor personalității, tendințele comportamentale, locația geografică și fenomenele demografice și biologice ale infractorului bazate pe caracteristicile faptei;
- ✓ Încercarea de a furniza organelor judiciare mai multe informații despre un criminal în serie care nu a fost încă identificat.

Plecând de la definițiile prezentate de-a lungul timpului, profiling-ul constituie procesul prin care comportamentul și/sau acțiunile manifestate de către autor în timpul comiterii infracțiunii, coroborate cu datele privind victima, examinarea probatoriului relevant din cauză, sunt evaluate și interpretate pentru a forma presupuneri privind caracteristici ale presupușilor autori. Totalitatea caracteristicilor presupuse se referă des la profilul criminal, având scopul de a asista organele judiciare în identificarea și înțelegerea unui infractor.

Una dintre primele dovezi ale utilizării profiling-ului în activitatea judiciară are legătură cu unul dintre cei mai notorii criminali în serie. Confruntându-se cu o serie de omoruri aparent aleatorii, sadice și de nerezolvat, comise asupra unor femei în regiunea Whitechapel, Divizia de Investigații criminale din Londra anilor 1888 a solicitat sprijinul dr. Thomas Bond. Această serie de omoruri urma să devină legendară și ucigașul cunoscut sub numele de Jack Spintecătorul. Asemănător cu circumstanțele contemporane ale profiling-ului, dr. Bond a fost consultat pentru a examina datele și informațiile din aceste crime. Se crede că dr. Bond, folosindu-și abilitățile profesionale și expertiza clinică, putea să ofere sugestii în legătură cu indivizii care probabil au comis crimele. O altă contribuție la dezvoltarea domeniului a avut-o în anul 1914, analistul Gerald Fosbroke, prin publicarea primei ediții a lucrării intitulată “Character Reading through Analysis of the Features”. În cuprinsul lucrării, se menționau următoarele: “... Odată cu dezvoltarea fizică și psihică așa se maturizează și trăsăturile noastre. Odată cu formarea caracterului nostru, se

dezvoltă și fețele noastre, pe ele stă scrisă povestea noastră, pentru aceia care doresc să citească. Fețele noastre sunt făcute de noi. Natura nu se contrazice și nici nu minte. Ce suntem se reflectă în structura noastră”. Munca lui Fosbroke s-a bazat pe 30 de ani de observare și studiu. Examinând trăsăturile fizice ale feței infractorului, el a argumentat că poți desluși caracterul unui individ.

În SUA, o contribuție semnificativă în domeniul dezvoltării profiling-ului ca metodă investigativă, a avut-o psihiatrul dr. James A. Brussel din Greenwich Village, New York. Acesta a diagnosticat posibilele afecțiuni psihice ale unui infractor necunoscut, plecând de la comportamentul manifestat în timpul săvârșirii crimei. Deducția trăsăturilor infractorului necunoscut s-a realizat prin compararea comportamentului infracțional cu experiențele proprii rezultate din analiza altor pacienți cu tulburări similare. Apogeul a fost reprezentat de implicarea dr. Brussel în investigarea seriei de bombardamente care au amenințat New York-ul și care au fost opera infractorului poreclit „*Bombardierul Nebun din New York*”. Lucrătorii de poliție au apelat la cunoștințele dr. Brussel pentru a construi profilul infractorului care a reușit să fie prins de poliție și a cărui activitate s-a desfășurat pe perioada multor ani. Având la dispoziție probele materiale ale cazului, dr. Brussel a construit profilul care a identificat numeroase caracteristici despre care ulterior urmau a se dovedi că se potriveau celor ale infractorului George Metesky atunci când va fi eventual prins. Totuși eforturile dr. Brussel au fost deosebite prin claritatea demonstrată în identificarea unor caracteristici ale lui Metesky. Cea mai notabilă dintre ele a fost concluzia că infractorul este pretențios în ceea ce privește îngrijirea personală. Acesta a rezultat din manifestările comportamentale din timpul crimelor ca și grija aparentă de care a dat dovadă în scrisorile trimise autorităților când căuta să comunice și să explice acțiunile sale. În acest sens, dr. Brussel a indicat că infractorul este o persoană prezentabilă care preferă probabil costumele din două piese de culoare albastră ce pot fi purtate împreună cu o jachetă cu nasturii închiși. Infractorul a fost prins într-o seară târzie la casa sa. Înainte de a pleca înspre arest, Metesky a cerut permisiunea să se schimbe de pijamale. În conformitate cu predicțiile lui Brussel, Metesky s-a prezentat curat și

schimbat într-un costum de culoare albastră, care avea toți nasturii închiși. Aceasta a constituit o parte din observațiile remarcabile ale dr. Brussel în cazul „Bombardierului Nebun din New York”, care au inspirat cercetările și evoluția profilului infractorilor realizat de către Unitatea de Analiză Comportamentală din cadrul FBI⁶.

În contextul investigațiilor judiciare (penale), agențiile de aplicare a legii din mai multe state⁷, pornind de la modelul dezvoltat inițial de Biroul Federal de Investigații din SUA, au introdus analiza comportamentală prin tehnicile profiling ca element suport al investigației judiciare, menită să asigure, printre altele, analiza investigativă prin realizarea profilului infracțional din perspectiva psihocomportamentală și criminologică.

Conceptul de bază al profiling-ului pornește de la ipoteza că trecerea la act, modul de operare, mobilul, obiectele distruse la locul faptei, alegerea victimei, toate acestea reprezintă reflectarea personalității autorului, a fantasmelor și pulsivităților sale individuale, dar și a educației și nivelului său individual și social.

Conform unei opinii⁸, *„specialiștii în domeniu apreciază că sintagma criminal profiling trebuie înțeleasă și percepută ca un proces alcătuit din mai multe etape, având drept scop analiza investigativă comportamentală a întregului*

⁶ Schimbarea de paradigmă a avut loc la sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960, odată ce medicul James A. Brussel, un psihiatru din New York a realizat profilul posibililor suspecți plecând de la manifestările psihodinamice ale acțiunii infracționale și indiciile psihiatrice relevate din analiza faptelor. Validitatea datelor puse la dispoziție de către James A. Brussel în cazul “Nebunul Bombardier” s-a materializat la momentul identificării autorului. După analiza probelor puse la dispoziție de către anchetatori, psihiatrul și-a exprimat următoarea opinie: “Căutați un bărbat greoi, vârstă mijlocie, cetățenie străină, romano-catolic, necăsătorit, locuiește cu un frate sau o soră”. A mai adăugat: “...când îl găsiți, sunt șanse ca el să poarte un costum dublu cu butoane”. În ziua de 20 ianuarie 1957, la momentul arestării lui George Metesky, “Nebunul Bombardier”, profilul său corespundea celui descris de către Brussel, purtând de asemenea un costum dublu cu butoane. Șapte ani mai târziu, medicul James A. Brussel era solicitat din nou de către agențiile de aplicare a legii să sprijine ancheta în cazul “Strangulătorul din Boston”. Și de această dată, caracteristicile profilului realizat de către acest psihiatru au fost validate în luna noiembrie 1964, odată cu identificarea lui Albert DeSalvo. Abilitatea dr.Brussel de a interpreta comportamentele bizare și apoi de a transforma aceste cunoștințe în realități pentru investigații s-au dovedit a fi de o extraordinară eficiență în activitatea poliției. Acesta avea metoda sa unică de a aplica principiile sale psihiatrice în paralel cu îmbinarea de știință și intuiție. Dr.Brussel a aplicat de asemenea rezultatele studiilor lui Ernest Kretschmer, un psihiatru german care a demonstrat că trăsăturile psihice ale unei persoane sunt adesea asociate unui anumit tip de personalitate și, în anumite cazuri de boli psihiatrice, cu o tulburare particulară, de exemplu 85% dintre comportamentele paranormale au un tip de corp “atletic”. Din spusele lui Kretschmer, “un schizofrenic are mai degrabă o constituție nedezvoltată-slab, mic de statură, cu trăsături ascuțite, pe când un schizofrenic cu puternice trăsături paranoice ar avea mai degrabă un corp bine construit”.

⁷ În urma studiului documentar al surselor deschise de informații, au fost identificate date certe privind utilizarea analizei comportamentale în cadrul investigațiilor judiciare în state precum SUA, Canada, Marea Britanie, Franța, Belgia, Suedia, Finlanda, Germania, Olanda, Estonia, Rusia, Noua Zeelandă, Africa de Sud, Malaysia etc.

⁸ Ștefan Cristian-Eduard, *op.cit.*, p. 32.

complex de fapte, motivații și comportamente judiciare, nelimitându-l doar la realizarea profilului infractorului (care este doar o componentă a procesului de profiling)”.

În țara noastră, de-a lungul timpului, teoreticienii din domeniul criminologiei și psihologiei judiciare au abordat teme de analiză în materia evaluării personalității criminale, subiectul analizei comportamentale prin tehnicile profiling fiind însă destul de lacunar abordat sau aproape inexistent. În anul 2014, conducerea Poliției Române a luat decizia modernizării sistemului investigativ în materia investigațiilor criminale, prin introducerea analizei comportamentale. Deși preocupări în privința studiului comportamentului infracțional existau de mai mult timp, *lipsa specialiștilor în domeniu și pe alocuri rezistența la schimbare au determinat întârzierea creării unei astfel de linii de muncă. O altă ipoteză a subutilizării acestei metode o reprezintă și numărul scăzut de cazuri comise în serie (în special omoruri) care se pretează a fi investigate prin tehnicile profiling.*

Deși la ora actuală în sistemul legislativ intern analiza comportamentală nu are valoare probantă din punct de vedere procesual-penal, având aceeași natură ca biodetecția comportamentului simulat (tehnica poligraf), utilizarea sa se poate dovedi un instrument apt să contribuie la soluționarea cazurilor complexe, a celor nesoluționate pe termen lung (așa-zisele A.N.-uri) etc.

CONȚINUTUL TEZEI

Structura tezei este alcătuită din cinci capitole, ultimul capitol fiind destinat concluziilor finale și propunerilor identificate în urma cercetării realizate. Fiecare capitol este finalizat cu identificarea unor considerații (concluzii) parțiale ce se desprind din cercetarea științifică, considerații ce preced și stau la baza capitolelor următoare ale tezei.

In primul capitol am prezentat **principalele tipologii de criminalitate judiciară**. In acest context am dezvoltat criminalitatea judiciară în contextul general al criminalității, dar și principalele tipologii și forme de manifestare ale criminalității judiciare.

Capitolul II, intitulat „**Aspecte teoretice si metodologice privind analiza investigativa prin intermediul tehnicilor profiling**”, tratează pe larg analiza investigativă a semnăturii comportamentale a autorilor de infracțiuni și metodele de realizare.

In capitolul al III-lea am făcut o **analiză comparativă a agențiilor de aplicare a legii în materia analizei comportamentale**. Astfel, pe lângă sistemul american, am analizat și modele europene în materie .

Capitolul al IV-lea a fost dedicat unui **amplu studiu empiric privind gradul de cunoștere și percepție a tehnicilor profiling în rândul personalului poliției judiciare**. Acesta a fost făcut după rigorile cercetărilor sociologice și a fost prezentat în teza pe larg. Sigur că, în urma analizei și interpretării acestuia, am reușit să trag unele concluzii importante.

CONCLUZII FINALE ȘI PROPUNERI

1. Concluziile finale ale cercetării

Investigarea și cercetarea faptelor penale din sfera criminalității judiciare presupun, pe lângă administrarea probatoriului și o cunoaștere și analiză prin intermediul unor procedee sistematice și analitice menite să ofere informații pertinente și oportune referitoare la anumite clișee infracționale și stabilirea anumitor corelații. Marea majoritate a anchetatorilor realizează în practică o analiză criminologică neoficială a unei infracțiuni în momentul investigației. Astfel, sunt căutate anumite clișee și similarități, în încercarea de a putea prevedea momentul și localizarea următoarei infracțiuni. Utilitatea acestor tipuri de analiză

rezidă din identificarea infracțiunilor în serie aflate în desfășurare sau existente, anticiparea viitoarelor infracțiuni, planificarea activităților investigative și de cercetare, alocarea eficientă a resurselor, precum și sprijinul oferit la rezolvarea dosarelor cu A.N., făcându-se legătura dintre suspecți și alte infracțiuni comise de aceștia.

Creșterea gradului de conștientizare a caracterului serial al unor infracțiuni judiciare a motivat eforturile specialiștilor din zona științelor comportamentale de a determina căile de a conecta infracțiunile comise de același autor. Acest aspect se coroborează și cu insuficiența sau chiar inexistența probelor fizice/materiale la locul comiterii infracțiunii, carențe în efectuarea cercetării locului faptei, ceea ce face extrem de dificilă sarcina anchetatorilor de soluționare a cazului, stabilire a adevărului și identificare a infractorului.

Analiza comportamentală prin tehnicile profiling poate fi un instrument util în investigarea faptelor din sfera criminalității judiciare, în special a celor comise cu violență. De-a lungul timpului, conceptul a evoluat și s-a dezvoltat, pornind de la profilul psihologic, continuând cu realizarea profilului personalității criminale și ulterior cu extinderea tehnicilor către analiza sau consultanța investigativă comportamentală (conform modelelor actuale din SUA, Franța și Marea Britanie).

Așa cum a rezultat pe parcursul cercetării, în majoritatea statelor care au adoptat acest mod de lucru, analiza cuprinde mai multe etape de culegere, analiză și diseminare a informațiilor. După centralizarea și analiza tuturor informațiilor, profiling-ul permite conexarea cazurilor între ele, soluționate sau nu, precum și identificarea celor care au fost comise în mod similar ori care prezintă aceleași caracteristici. Acest lucru este susținut în unele state de existența unor softuri analitice și baze de date de genul VICAP, SALVAC sau VICLAS, care permit efectuarea unor conexiuni între cazurile cu autor neidentificat, stabilirea similitudinilor între acestea etc. La ora actuală, Poliția Română nu deține astfel de softuri care să faciliteze activitatea Serviciului de Analiză Comportamentală, conducând astfel la îngreunarea sarcinii analiștilor ofițeri de poliție judiciară în evaluarea tuturor cazurilor cu A.N.

Profiling-ul se găsește la intersecția mai multor științe și discipline – medicina legală, poliție tehnică și științifică, antropologie, psihologie, psihanaliză, psihiatrie, criminologie, sociologie, victimologie. În acest sens, analiștii necesită deținerea de cunoștințe solide în domenii multiple, precum și expertiză practică în domeniul judiciar.

Profiling-ul permite orientarea și axarea investigației în direcția tipului de personalitate cel mai susceptibil de a fi comis infracțiunea. De asemenea, este un instrument complementar al anchetei ce permite accelerarea cercetărilor și care intervine după epuizarea altor mijloace investigative. Atunci când autorul uneia sau mai multor infracțiuni este necunoscut, profiling-ul permite orientarea anchetei după ce s-a realizat portretul psihologic robot al autorului, pe baza unor elemente precum modul de operare, “semnătura” comportamentală, victimologia, motivația etc. Trebuie să subliniem însă că o persoană care corespunde profilului realizat de către analiști nu este neapărat și autor al infracțiunii, acest aspect urmând a fi dezvoltat pe baza probatoriului judiciar administrat în cauză.

Profiling-ul poate de asemenea sprijini investigația după identificarea mai multor prezumtivi autori ai infracțiunii, permite punerea în aplicare a celor mai eficiente strategii de anchetă și audiere a prezumtivilor autori, în funcție de personalitatea fiecăruia, după realizarea conturului psihologic.

Așa cum a rezultat în urma analizei documentare validată prin studiul empiric, analiza investigativă prin tehnicile profiling poate contribui la soluționarea infracțiunilor judiciare, în special a celor comise cu violență (omoruri, tentative de omor, violențe sexuale). Modificările legislative din ultimii ani care au reglementat imprescriptibilitatea faptelor de omor sub aspectul răspunderii penale constituie un aspect esențial în conferirea cadrului necesar investigatorilor ca, în acele cauze cu A.N. în care nu mai există piste investigative de urmat, să se poată realiza rapoarte de analiză comportamentală.

Nu în ultimul rând, se impune a sublinia importanța cercetării științifice în dezvoltarea nivelului cunoașterii în materia analizei comportamentale judiciare. Pe lângă componenta operativă, de analiză pe cazuri concrete, evidențiem faptul

că la nivelul Serviciului de Analiză Comportamentală sunt derulate diferite programe de cercetare criminologică având drept scop:

a) studiul explorativ al persoanelor private de libertate, condamnate definitiv pentru infracțiuni de mare violență, comise cu un mod de operare deosebit și/sau în mod repetat ori în serie,

b) studiul psihocriminologic privind infracțiunile motivate sexual comise asupra victimelor vârstnice (peste 65 ani),

c) studiul criminologic privind agresiunile sexuale comise asupra victimelor minore.

Utilitatea acestor cercetări și studii criminologice va putea fi validată prin realizarea transferului datelor asupra cauzelor penale aflate în instrumentarea organelor de urmărire penală, în special pentru soluționarea cauzelor cu A.N. Conform practicienilor, beneficiile acestor studii pot contribui la reducerea timpului necesar verificării persoanelor bănuite de comiterea unor infracțiuni, identificării și stopării activității lor infracționale, precum și în vederea identificării elementelor de similitudine ce caracterizează infracțiunile în serie.

Limitele profiling-ului rezultă din metodologia de realizare a analizei comportamentale, bazată deseori pe elemente de ordin subiectiv și probabilistic, după cum urmează:

a) *profiling-ul se aplică în principal în cazul infracțiunilor violente, care atestă adesea prezența unei tulburări grave a personalității.* Acest aspect exclude ipoteza utilizării profiling-ului în cazul omorurilor clasice, crimelor pasionale, din gelozie sau răzbunare, al celor care au un mobil evident și în care ancheta judiciară se poate efectua și fără utilizarea tehnicilor de analiză comportamentală.

b) *profiling-ul nu oferă certitudini, ci elemente probabilistice* privind trăsăturile psiho-comportamentale, vârstă, situația socială, familie, nivelul intelectual etc. Profiling-ul nu identifică în sine autorul, ci doar contribuie la realizarea tabloului probabil al personalității autorului faptei.

c) *eficacitatea procesului de analiză depinde de gradul de profesionalism al analiștilor.* Așa cum s-a arătat pe parcursul tezei, majoritatea agențiilor de aplicare a legii din diferite state (inclusiv din România) care au creat și operaționalizat structuri de analiză comportamentală cuprind echipe interdisciplinare de experți, alcătuite de regulă din ofițeri de poliție judiciară (foști investigatori ai cazurilor de omor), psihologi și sociologi.

d) *eșecul procesului de realizare a profilului infracțional se poate datora și modificării involuntare a scenei crimei de către cei sosiți primii la locul faptei.*

e) *validitatea profilului depinde și de cantitatea și calitatea elementelor probatorii și a actelor procedurale puse la dispoziția analiștilor.*

f) *tehnica se bazează pe interconexiunea metodelor inductive și deductive de realizare a profilului.* În privința modelului inductiv, bazat pe tipologii infracționale, acestea pleacă de la premisa faptelor din sfera criminalității constatate. Rămâne în discuție astfel problema reprezentativității, respectiv dacă autorii de infracțiuni deja identificați (organizați-dezorganizați) sunt reprezentativi și pentru cei care nu au fost niciodată identificați sau care nu sunt cunoscuți.

g) nu în ultimul rând, una dintre cele mai recente provocări în materie la nivel internațional o reprezintă *corelarea datelor și informațiilor bazate pe softurile de analiză cu tehnologiile din sfera profiling-ului geografic, precum și extinderea echipelor interdisciplinare de experți, prin așezarea „la aceeași masă” a analiștilor, polițiștilor judiciari, criminaliștilor, medicilor psihiatri și legiști.*

2. Propuneri privind eficientizarea sistemului analizei investigative prin tehnicile profiling

Cercetarea științifică pe care am realizat-o a condus la identificarea unor propuneri menite să asigure eficientizarea atât a segmentului operativ (procedural) în domeniul exploatării tehnicilor profiling, cât și pe cel al formării profesionale.

Prima categorie de propuneri se referă la domeniul operativ și vizează perfecționarea sistemului național de lucru al agențiilor de aplicare a legii prin metodele analizei comportamentale – cu specificitatea tehnicilor profiling.

Așa cum a rezultat pe parcursul studiului științific, tehnicile profiling își pot dovedi utilitatea în soluționarea infracțiunilor judiciare în special pe baza cantității și calității datelor și informațiilor existente într-un dosar penal, plecând de la momentul inițial al cercetării locului faptei. Cooperarea dintre ofițerii de caz și analiști este esențială în realizarea unor analize comportamentale valoroase și destinate exploatării în diferite cauze. În acest sens, *recomandările noastre inițiale vizează perfecționarea procesului de realizare a cercetării la fața locului, prin responsabilizarea concretă a tuturor participanților (procuror, polițist, tehnician criminalist, medic legist) la cercetarea locului faptei, asigurându-se atât ridicarea și conservarea corespunzătoare a tuturor categoriilor de urme, cât și evidențierea corespunzătoare în cuprinsul actelor procedurale (procesul verbal de cercetare la fața locului, planșele fotografice etc.).* Aceste elemente pot crește considerabil șansele analiștilor de a oferi sugestii și piste investigative în dosarele vechi, nesoluționate, cu A.N.. De asemenea, calitatea datelor și informațiilor obținute de către investigatori prin contactul cu martorii și alte posibile surse de informații poate influența mai târziu activitatea analiștilor.

În privința personalului apt să realizeze activități de analiză a comportamentului infracțional, *suntem de părere că o condiție de bază o reprezintă realizarea acestor analize de către alți polițiști decât cei care au participat la investigarea cazului, pentru a nu se influența realizarea cât mai obiectivă a profilului.*

În opinia noastră, o altă propunere în vederea eficientizării activității de analiză, o constituie participarea analiștilor încă din primele faze ale investigației, prin luarea contactului cu scena crimei, participarea la autopsia medico-legală, vizualizarea cadavrului (în cazul faptelor de omor) etc. În acest mod se asigură astfel analiza și evaluarea inițială a scenei crimei atât sub aspect judiciar, criminalistic (activități realizate de către procuror și ofițerii de poliție

judiciară ce au calitatea de investigatori-ofițeri de caz) cât și sub aspect psihocomportamental, intrarea în contact cu locul faptei de către analiști putând contribui de la debutul anchetei la oferirea unor sugestii investigative și posibilități de prioritizare a cercului posibilelor persoane pretabile la comiterea faptei, identificarea „semnăturii” etc.

Pe lângă activitățile de cercetare criminologică realizate de către specialiștii Serviciului de Analiză Comportamentală din cadrul Poliției Române, *suntem de părere că este necesară reevaluarea investigativă a faptelor cu A.N. (în special cele din categoria infracțiunilor de mare violență) și identificarea celor pretabile a fi investigate prin intermediul tehnicilor profiling.* Această activitate poate contribui la conexarea unor posibile infracțiuni comise în serie de către același autor și la soluționarea unor dosare în care majoritatea pistelor investigative au fost epuizate. Pentru eficientizarea acestui proces, un rol esențial îl poate avea achiziționarea de către Poliția Română a licenței soft-ului de analiză VICAP sau VICLAS utilizate cu succes în activitatea agențiilor de aplicare a legii din unele state care au implementat în practica judiciară diferite modele ale analizei comportamentale.

Dezvoltarea componentei analizei comportamentale și extinderea tehnicilor profiling la domeniul mai larg al sugestiilor investigative și tehnicilor de anchetă își pot dovedi utilitatea în contextul interogatoriului judiciar. Astfel, *participarea analistului la audierea persoanelor bănuite de comiterea de infracțiuni, pentru susținerea activității ofițerului de poliție judiciară anchetator, poate contribui la stabilirea aspectelor psihologice ale comportamentului pre-infracțional, din momentul comiterii faptei, dar și post-infracțional.*

O propunere în acest sens vizează adoptarea la nivelul poliției judiciare a unui ghid de bune practici destinat audierii persoanelor suspectate de infracțiuni de mare violență, etapizat pe cele trei momente (comportamentul pre-infracțional, din momentul comiterii faptei și post-infracțional). Exemplificăm un posibil model de audiere a autorilor de infracțiuni sexuale – violatori, plecând de la următorii itemi descriși mai jos:

- ✓ Cunoașterea background-ului persoanei – cu accent pe evenimentele majore din viața persoanei, situațiile cu profund caracter emoțional, marcant-stresante etc.;
- ✓ Identificarea aspectelor legate de relaționare-socializare, cu accent pe dificultățile de relaționare cu alte persoane, formarea de noi prieteni, stabilirea posibilelor disfuncții sexuale, istoricul ultimelor relații sexuale etc.;
- ✓ Identificarea stărilor și dispozițiilor psiho-comportamentale anterioare momentului comiterii faptei, gradul de planificare a faptei etc.;
- ✓ Cunoașterea aspectelor legate de modul de operare, criteriile de selecție a victimelor, identificarea proceselor mentale și manifestărilor comportamentale din timpul comiterii faptei;
- ✓ Identificarea stărilor psiho-fizice ale autorilor survenite după comiterea faptei (sentimente față de victimă, procesele mentale intervenite ulterior comiterii violului etc.).

Din punct de vedere al consolidării sistemului de anticipare și prevenție a manifestărilor infracționale din sfera criminalității violente, o măsură eficientă în opinia noastră poate fi monitorizarea de către poliție a persoanelor din raza teritorială de competență, cunoscute cu tulburări psihice sau a persoanelor eliberate din penitenciar, cunoscute cu antecedente de acte violente sau cu infracțiuni referitoare la viața sexuală. Plecând de la aceste aspecte, se poate analiza inclusiv ipoteza reglementării la nivel legislativ a așa-zisei „notificări comunitare”, conform modelului altor state, ce ar presupune notificarea întregii comunități din zona de rezidență a unui liberat din penitenciar, fost condamnat pentru infracțiuni de mare violență.

Cealaltă categorie de propuneri vizează consolidarea și perfecționarea sistemului de pregătire profesională a specialiștilor. Așa cum a rezultat pe parcursul cercetării, există un vid al cunoașterii în domeniul supus

cercetării în rândul practicienilor, ceea ce determină necesitatea implementării unor măsuri concrete, acestea putând fi următoarele:

a) organizarea și desfășurarea unor programe de formare continuă și activități de genul dezbaterilor profesionale și meselor rotunde la care să participe atât specialiștii din cadrul organelor de urmărire penală (procurori și ofițeri de caz), cât și specialiștii Serviciului de Analiză Comportamentală, tehnicieni criminaliști, medici legiști, specialiști din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor etc. În opinia noastră, aceste activități pot fi derulate la nivelul Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” București sau în cadrul Institutului de Studii pentru Ordine Publică din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Aceste activități necesită a fi organizate și desfășurate pe baza unei curricule comune, cu caracter practic-aplicativ și care să cuprindă diferite metode moderne de predare-învățare, bazate inclusiv pe scenarii, jocuri de rol și exemplificări concrete.

b) încheierea unor parteneriate de cooperare între Poliția Română, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” București, Administrația Națională a Penitenciarelor și alte universități/instituții de cercetare-dezvoltare, cu scopul accesării unor proiecte europene cu finanțare nerambursabilă, menite să asigure implementarea celor mai bune practici în domeniu, plecând de la studiile și cercetările empirice ce vor fi realizate în cadrul proiectului.

În final, se impune a sublinia una dintre constatările practicienilor interogați pe parcursul cercetării – *„singurul adevăr pe care îl cunoaștem la începutul unei investigații este că infractorul și victima s-au aflat în același loc”*. Aceste afirmații necesită a fi coroborate cu principiul de bază al criminalistici enunțat de către dr. Edmond Locard, conform căruia *fiecare contact uman lasă o urmă*. Plecând de la aceste ipoteze, sarcina investigatorilor infracțiunilor judiciare este de a identifica atât urmele fizice, cât și cele psihologice ale trecerii infractorului și victimei la locul comiterii faptei, în vederea stabilirii adevărului judiciar, deopotrivă prin stabilirea atât a modului de operare cât și a „semnăturii” autorului faptei. Demersul investigatorilor este susținut în ultimele decenii de

evoluția tehnicilor de identificare și cercetare, din diferite zone ale științei, în acest cadru înscriindu-se și tehnicile profiling. Sperăm că demersul nostru va aduce o contribuție importantă pentru dezvoltarea nivelului cunoașterii și consolidării cercetării științifice în acest domeniu, în care există o serie de provocări, dar și limite și vulnerabilități.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative

1. Legea nr. 135/2010 privind Codul de Procedură Penală, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare;
2. Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare;
3. Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, cu modificările și completările ulterioare;
4. Ordinul ministrului afacerilor interne nr.23/2015 privind activitatea de psihologie în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Tratate, cursuri, monografii

1. Bernard, T.; Vold, G., *Theoretical Criminology, third ed.*, Oxford University Press, New York, NY, 1986;
2. Bogdan, Tiberiu; Sântea, Ioan; Rodica Drăgan-Cornianu, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Serviciul Editorial și Cinematografic, București, 1983;
3. Boroi A.; Nistoreanu G., *Drept penal. Partea specială*, Editura All Beck, București, 2005;

4. Butoi, Tudorel; Stolojescu, Grigore; Ștefan, Cristian-Eduard, *Analiza comportamentală în procesul penal (compendiu universitar)*, Editura ProUniversitaria, București, 2014;
5. Butoi, Tudorel, *Curs universitar de psihologie judiciară: abordări teoretice și practice*, Editura Trei, București, 2012;
6. Butoi, Tudorel-Severin B., *Criminali în serie. Psihologia crimei*, Editura Phobos, 2005;
7. Ceacănica, Dumitru, *Însemnările unui criminalist*, Editura Militară, București, 1980;
8. Dormont, Lygia Négrier; Voicu, Costică și colectiv, *Introducere în criminologia aplicată*, Editura Universul Juridic, București, 2004;
9. Douglas, John E.; Ann W. Burgess, Allen G. Burgess, Robert K. Ressler, *Crime classification manual (second edition)*, Jossey-Bass, 2006;
10. Florescu, Bujor, *Curs de investigații criminale*, Editura Concordia, Arad, 2007;
11. Geberth, Vernon, *Practical Homicide Investigation. Tactics, Procedures and Forensic Techniques. Fourth Edition*, Taylor & Francis Group, LLC, CRC Press, 2006;
12. Groth, A.N., *Men Who Rape: The Psychology of the Offender*. New York: Plenum Press, 1979;
13. Groth, A. N.; Hobson, W., *The dynamics of sexual assault*, in Schlesinger, L., and Revitch, E. (eds.), *Sexual Dynamics of Anti-Social Behavior*. Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1983;
14. Hazelwood, Robert R.; Ann Wolbert Burgess, *Practical Aspects of Rape Investigation: A multidisciplinary approach (fourth edition)*, CRC Press, 2009;
15. Holmes, S.T.; Holmes, R.M., *Sex Crimes: Patterns and Behavior (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2002;
16. Kocsis, Richard N., *Criminal profiling: International theory, research and practice*, Humana Press Inc., 2007;

- 17.Kocsis, Richard N., *Criminal profiling: principles and practice*, Humana Press Inc., 2006;
- 18.Marshall, W. L.; Laws, D.; Barbaree, H. (eds.), *Handbook of Sexual Assault: Issues, Theories, and Treatment of the Offender*. New York: Plenum Press, 1990;
- 19.Mateescu Teodora-Oana, *Utilizarea tehnicilor profiling în investigarea infracțiunii de viol (teză de doctorat)*, Universitatea București, Școala doctorală de Psihologie, București, 2012;
- 20.Mărgineanu, Nicolae, *Psihologia persoanei*, Editura Universității din Cluj, 1944;
- 21.Nistor-Lung, Alexandra, *Tehnica de criminal profiling în contextul acutizării actelor de crimă organizată (teză de doctorat)*, Academia de Poliție Alexandru Ioan Cuza, București, 2015;
- 22.Palmer, C.; Thornhill, R., *A Natural History of Rape: Biological Basis of Sexual Coercion*. London: The MIT Press, 2000;
- 23.Petherick, Wayne, *Profiling and serial crime. Theoretical and practical issues, third edition*, Anderson publishing, 2014;
- 24.Pinatel, J., *Traite de droit penal et de criminologie*, Paris: Dalloz, 1975;
- 25.Poenaru, I., *Prezent și perspectivă în știința criminalistică*, Ed. M.I, 1979;
- 26.Savino, John O.; Brent E. Turvey, *Rape investigation handbook*, Elsevier Inc., 2005;
- 27.Schlesinger, L.; Revitch, E. (eds.), *Sexual Dynamics of Anti-Social Behavior*. Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1983;
- 28.Suciu, Camil, *Criminalistică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972;
- 29.Tandin, Traian (coordonator); Gheorghe Popescu; Cristian-Eduard Ștefan; Julia Mateucă, *Cum să ne ferim de infractori*, Editura Sitech, Craiova, 2014;
- 30.Tudose, Florin; Tudose, Cătălina; Letiția Dobranici, *Psihopatologie și psihiatrie pentru psihologi*, Editura Infomedica, București, 2002;

31. Turvey, Brent E., *Criminal profiling: an introduction to behavioral evidence analysis*, Elsevier Inc. 2012;
32. Ungureanu, Ștefania-Georgeta, *Criminologie*, Editura Academica, București, 2002;
33. Vasile, Viorel, *Investigarea crimelor și criminalilor în serie*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2013;
34. Warren, H.C.; Carmichael, L., *Elements of Psychology*, Houghton Mifflin, Boston, 1930.

Studii, articole, note

1. Adams, Michael P., *Exposition of EU law enforcement and transnational serial crime*, in European Police Science and Research Bulletin, Issue 8, Summer 2013;
2. Aldred, K., *A memory for detail. ViCLAS database can provide missing link*, Gazette RMCP, Vol. 69, No. 1, 2007;
3. Baker, K., *Once a rapist? Motivational evidence and relevancy in rape law*. Harvard Law Review, January 1997;
4. Brunel-Dupin, Marie-Laure; Pierre Chaignon, *L'analyse comportementale: outil d'aide a l'enquete*, Revue de la Gendarmerie Nationale, 2-eme trimestre 2009;
5. Canter, D., *Investigative Psychology*. In: Siegel, J., Knupfer, G., Saukko, P. (Eds.), *Encyclopedia of Forensic Science*. Academic Press, Boston, MA, 2000;
6. Canter, D., *Profiling as Poison*. *Interalia* 2 (1), 1998;
7. Chaignon, Pierre ; Vuidard, Elen, *L'analyse comportementale et l'enqueteur: un partenariat de confiance*, Institut pour la Justice, 2012;
8. Constantinescu, Amalia; Chirvasiu, Corina; Stoica, Simona; Pârlea-Stancu Nicoleta; Cușmir, Adriana, *Evoluția criminalității în actualul context socio-economic*, Institutul de Prevenire și Psihosociologie, București, 2009;

9. Douglas, John E.; Ressler, Robert K.; Burgess, Ann W.; Hartman, Carol R., *Criminal profiling from crime scene analysis*, Behavioral Science & The Law, vol. 4, no. 4, 1986;
10. Ebrite, T., *Toward a Balanced Equation: Advocating Consistency in the Sentencing of Serial Killers*. Oklahoma Law Review 58, 2005;
11. Hazelwood, Robert R.; Janet I. Warren, *Linkage analysis: M.O., ritual and signature in serial sexual crimes*, Journal of Aggression and Violent Behavior, 9(3): 305-318, 2004;
12. Kennedy, J., *Facing Evil*. Michigan Law Review (May), 2006;
13. Leclair, Pierre, *Le profilage en matière d'enquêtes criminelles, document de travail*, mai 1999;
14. Pinizzotto, A.J., *Forensic Psychology - Criminal Personality Profiling*, Journal of Police Science and Administration Volume:12 Issue:1, 1984;
15. Scherer, J. Amber; John P. Jarvis, *Criminal Investigative Analysis: Skills, Expertise, and Training (Part Two of Four)*, 2014;
16. Snook, B.; A. Haines, P.J. Taylor, C. Bennett, *Criminal Profiling Belief and Use: A Study of Canadian Police Officer Opinion*, The Canadian Journal of Police and Security Service, Vol. 5, Issue 3/4, Fall/ Winter, 2007;
17. Snook, B.; R.M. Cullen, C. Bennell, P.J. Taylor, P. Gendreau, *The criminal profiling illusion. What's behind the smoke and mirrors?* Criminal Justice and Behavior, Vol. 35, No. 10, 2008;
18. Ștefan, Cristian-Eduard, *Dezvoltarea strategiei de investigare a disparițiilor de minori prin intermediul tehnicilor profiling*. Raport de cercetare postdoctorală, București, 2015;
19. Ștefan, Cristian-Eduard, *Analiza comportamentală judiciară. Formarea profesională și dezvoltarea cercetării științifice în materia tehnicilor profiling*, în volumul *Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică* (ediția a II-a), Conferința științifică internațională 28-29 mai 2015, vol.1, Editura Universitară, București, 2015;

20. Tredoux, G., *Rape mythology. Politically Incorrect*, Vol. 1, No. 2, April, 1997;
21. Vasile, Viorel, *Analiza comportamentală – instrument în sprijinul organelor judiciare*, în Conference proceedings of International Scientific Conference Romanian Educational System of Forensic Science, 5th edition, Research & Science Publishing House, Bucharest, 2017;
22. Vasile, Viorel, *Pionierat în Poliția Română. Analiză comportamentală și profiling*, în Revista Română de Criminalistică nr. 1/2015;
23. Wilson, C., *Mapping the Criminal Mind*. New Science 178 (2392), 2003;
24. Youngs, Donna E. and Canter, David V., *Introducing Investigative Psychology*. In: Psychology and Law. Juta & Co ltd, Cape Town, South Africa, 2006;
- 25.*** UNODC Homicide Statistics (2013);
- 26.*** *Studiu privind abuzurile sexuale împotriva minorilor*, Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, București, 2012;
- 27.*** *Studiu asupra etiologiei și dinamicii infracțiunilor comise cu violență*, Institutul de Prevenire și Psihosociologie, Inspectoratul General al Poliției Române, București, 2009;
- 28.*** *Studiu privind identificarea modalităților optime de cooperare între poliție și instituțiile bancare în vederea protecției fizice a acestora*, Institutul de Prevenire și Psihosociologie, București, 2009;
- 29.*** 17th European Report on Bank Robberies. Executive summary, European Banking Federation, July 2009.

Resurse online

1. <http://www.revistapentrupatrie.ro/8-actualitate/1451-cercet%C4%83torii-min%C5%A3ilor-criminale>
2. <http://www.libertatea.ro/detalii/articol/cum-scapi-de-un-viol-10361.html>
3. <http://www.fbi.gov/about-us/training/bsu>

4. <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2010/02/08/01016-20100208ARTFIG00017-gros-plan-sur-les-profileurs-de-la-gendarmerie-.php>